205
Ч-83

2004

205
Ա-83
592-ԱՂ
3898

ԵՐԵՔ

ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՔ

դէն Քահանայի մէն Աշխարհական մարդոյ հետն։

ՓՐԿՈՒԹԵԱՆ ԱՌԱՆԱՊԱՐՀԻ ՀԱՄԱՐ։

Թարգմանութիւն։

Ի ՄՈՍԿՈՎ.
Ի Տպագրատան Ակադեմիայի Հայոց
Տեառց ԼԱԶԱՐԵԱՆՑ.
1830. ռՃԼ հթ։

Ընթերցեալ զձեռագիրս զայս, և չտեսեալ յայնքմ ինչ հակառակ ՅԱ հաւատոյ և եկեղեցւոյ մերում կամ բարի վարուց, հրամայեցաք տպագրել։

Դատաքննիչ գրոց Միքայել Ծայրագոյն Վարդապետ Սալլանթեանց, Ազգական Սրբ Էջմիածնի։

Ցոմ Տն 1830, ի 22 յունվարի։ ի Մոսկով։

14073-58

„ Ինչ օգուտ է մարդոյն՝ որ ամէն
„ աշխարհքըս ստանայ և իրան անձին
„ վնաս տայ. կամ թէ ինչ գին կտայ
„ մարդ իրան անձըն փրկելոյ համար։
„ Մատ. ԺԶ. 26։

36394

„ Օրէնքի գործքերովն իսկի մին
„ մարմին չիարդարանալ նորա առաջին.
„ պատճառն որ օրէնքովն է մեղաց գի-
տութիւնն։ Բայց հիմիկ հենց առանց
օրէնքի Աստուծոյ արդարութին յայտնա-
ված է որ նորա համար օրէնքն և մար-
„ գարէքն վկայեալ են։ Պատճառն որ
„ այ արդարութիւնն յի քի հաւատքի
„ ցն (է) ամէն հաւատացեալներին վե
„ րայ. և իսկի չոկութիւն չկայ։

„Ինչու որ ամենքն մեղանչեցին և
„աստուծոյ փառքին պակասեցան։ Ու-
„ձրի են արդարանում նորա շնորհ-
„քովն էն փրկու�ձեռովն որ քրիստոս
„յիսուսումն (է)։ Հռովմ. գ. 20—24։

„Ինձ մոտ եկէք ամեն վաստակած-
„նե՛ր և բեռնաւորներ. և ես հան-
„գիստ կըտամ ձեզ։ Մատ. ժ-ա. 28։

„Ա՛ս եմ ճանապարհ ճշմարտու-
„թիւն և կեանք։ իսկի մինն չեգալ
„Հօրն մոտ՝ բայց միայն ինձանով։ Յովհ։
ժդ. 6։

ԱՌԱՋԻՆ

ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ։

Քահանայն ասէ։

Որդեակս լինի քեզ բարեկամ։ Ահա տեսնում եմ քեզ որ առաւօտանց շուտով վերես կացել և աշխատանքի մէջ մտել, տաւարներդ և ոչխարներդ կերակրված են, և ծառաներդ գործի մէջ մտած։ Տեսնում եմ որ քո սրտի գլխաւոր ցանկութիւնն և փափաքն էն է՝ որ էս աշխարհքի մէջ հարստանաս և փարթամանաս։

Աշակերտն տարբն ասէ։

Հշմարիտ է տէր. էս ամենս հարկաւոր է. ինչուոր՝ պէտք է հոգս անել կերակրի և շորերի համար, և էլ պէտք է Պարոնի հարկը վճարել, և ահա էս ամենիս համար պէտք է հոգս անել և աշխատիլ։

Քահանայն ասէ։

Էս իսկի չեմ կամենում քո աշխատանքը խափանել, ինչուոր՝ հենց պարտական ես որ իսկի չիծուլանաս քո հարկաւոր գործերդ։ Բայց դու գիտուամես որ մին ուրիշ պարտականութիւն էլ

ունիս էդ մշակութենիդ ջոկ, այսինքն՝ պարտա-
կան ես որ հոգիդ էլ կերակրես և հագցնես։

Ա. շնորհակալութիւն առէ։

Հիմարի՛ւ է որ ամէն բանից էլ աւելի պէտք է
հոգւոյ համար հոգս անել, պատճառն որ՝ էն է
գլխաւոր պարտաւորութիւնն։ Բայց ես յոյս ու-
նիմ որ իսկի անհոգ չեմ իմ հոգւոյ համար, և էն
նոր գալու աշխարհքին համար, և սրա համար շատ
կըտրամէի ելթէ դու ինձ էնպիսի վատ մարդ համա
ըէիր։ կարծումեմ որ իսկի պատճառ չունիս՝ որ
ինձ էնպիսի անհոգ մարդ համարիս։

Բ. հոգնացն առէ։

Ես՝ ելթէ մին յատուկ պատճառ ունիմ որ քեզա-
նից աւելի կասկածիմ քան ուրիշներից։ Բայց ես-
բոր չորսկողմով ամէնին վերայ նայումեմ, և փըր-
կութեան համար լինող անհոգութիւնըն տեսնու-
մեմ՝ որ նորանում ամէն մարդիք մնումեն, ապա
ցաւումեմ իմ մահկանացու ընկերներիս համար՝
և մանաւանդ ելթէ քեզ մտիկ տամ որ էս ժո-
ղովուրդներիս մինն ես, իմ անձըս պարտաւոր եմ
համարում որ իմացուցն տամ քեզ էնքեզ վե-
րայ գալու դատաստանին համար՝ որ չմեռնիս
առանց թողութիւն գտնելոյ յոլ քոլ հաւատ-
քովն, և էլ որ կարող լինիս սրբոց վիճակին մաս-
նակից լինիլ։ Հող. Ա, 12։

Ա. շնորհ։ Տէ՛ր ողորմեա՛, ինչ կարելի է՝ որ դու
էդպիսի բաներ մտածես մեզանից, որ իսպառ հա-
կառակ են մարդասիրութեան։

Քահ։ Լաւ է՝ դու ծուռ մտքով մի դործածել էգ բառերդ Տպրպոնկրուենեն։ Ինչուոր՝ դա էլ հենց էն նշանակութիւնն ունի՝ որ ունի բառս ոնչ։ Ուրեմն սէրն չէ հրամայում որ ամէն մարդ բարի համարենք առանց խորութեան, բայց որ ամէնին համար բարիք խընդրենք և ամենին հետ բարի մտքով վարվինք։ Ուրեմն եթէ իմ անձրս իսկի չտայի աշխատանքի և տրտմութեան քեզ համար, այսինքն՝ եթէ խսպառ դատարկ լինէի Տպրպոնկրուենից, ապա ինձ կըհամարէիր թէ Տպրպոնոնք մարդ եմ։

Ալի։ Բայց ես յոյս ունիմ՝ որ մեղ ամենիս չդատապարտես։ Ուղղորդ որ՝ մեզանից մէն քանիսն ամբարիշտ՝ երդում ուտող և հարբեցող մարդիք են, բայց չէ թէ մենք ամենքս էնպէս ենք։ Դու ինքդ գիտուսես որ միշտ ժամ եմ գնում, և տարին մէն քանի անդամ էլ հաղորդութիւն եմ առնում։ Դու իսկի մէն ժամանակ էլ իմ կենացս մէջ գնաս չեմ տուել մընին, և ամէն մարդից էլ վնասրուսեմ ինչ որ պարտական եմ նորան։

Քահ։ Ուրեմն դորա վերայ ես հաստատում քո յոյսդ որ երկնքի արքայութիւնն ժառանգես։ Թէ որ էդ լինի քո հաստատութեան հիմն, ապա պէտք է յայտնի ասել քեզ՝ թէ էդ կարծիքդ քեզ անյոյս կըթողէ փորձելոյ և քննութեան մեծ օրումն։ Ուրեմն քննենք նորան այ խօսքոնդ։ Դու իսկի մէն ժամանակ գնաս չտվիր մընին։ Իբր թէ կամենուսես ցոյց տալ՝ ինչպէս ինձ երևումէ՝ թէ իսկի մէն ժամանակ յափրշտակութիւն կամ սպանութիւն չկարիր։ Ես էլ չեմ համարում թէ

յափշտակեցիր և սպանեցիր. բայց հենց էդպէս էլ՝ շատ մեղքեր ես գործել և շատ վնասներ արել՝ չէ՛ թէ ուրիշներին մէնակ, բայց հենց յատուկ քո անձնէնդ՝ մեծ և անթիւ յանցանքներով այ սուրբ օրէնքին դէմ՝ օր է յօր մեղանչելով։ Մանաւանդ որ յայտնի ասեմ՝ դու նորա ամէն մի պատուիրանքներըն քանդել ես։

Ա՛ղա։ Ո՞վ հասցրուց քեզ էդպիսի զրուցներ ինձանից։

Քահ։ Ատուած ինքն իրան խօսքումն։ Ինչու որ՝ նա ասումէ թէ դու՝ և ամէն մարդկանց աղէն մեղք են գործել։ Պատճառն որ՝ ամէնքն մեղանչեցին և այ փառքիցն պակասվեցան։ հռովմ. գ. 23։ Ինտուր համար նա դատապարտումէ քեզ։ Ինչու որ դու նորա ամէն պատուիրանքներըն քանդել ես։

Ա՛ղա։ Ես իսկի մի ժամանակ կռապաշտութիւն կամ սպանութիւն և կամ շնութիւն չե՛մ արել։

Քահ։ Ա՛յ՝ հենց էդ ամէն էլ արել ես։ Մի թէ իսկի մի ժամանակ մի երկրաւոր բան աւելի չիսիրեցիր ածանից և նորա շնորհքից. մի թէ մի ուրիշ բանից աւելի չի վախեցար քան ածը բարկացնելուցն, մինչև որ աւելի կամենալ քո մի յայտնի պարտաւորութիւնը թողել՝ քան թէ քեզ վերայ մի ժամանակաւոր նեղութիւն բերել։ Ա՛հա սորանով առաջին պատուիրանքըն քանդել ես։ Երկրորդ պատուիրանքն ցոյց է տալիս թէ այ պաշտօնըն քանի սրտի ջերմեռանդութենով և սրբութենով պիտի կատարես, և նրա համար

ամէն ինչ որ քո աղօթքի մէջն անպատշաճ էլաւ՝ ինչպէս որ ցրված միտք, ծուլութիւն, և անտ-մօթութիւն, էնպէս յանցանք են, ինչպէս էլ որ կռոց պատկերների բանայնելն՝ և էս պատուի-բանքը քանդումն, և էսպէս էլ այ պաշտօնի-ցըն ծուլանալն է։ Դու էս բանիս համար ինչ-պէս որ ինձ երևումէ՝ քո անձըդ անմեղ համա-րելոց իսկի պատճառ չունիս։ Ուրեմն քո եկեղե-ցի գալըդ և հաղորդութիւն առնելդ էսպիսի ծու-լութենով և անհոգութենով՝ աւելի արժան է որ քո մեղաց հետն դատեիր՝ քան թէ նորանով համարձակվեիր քո անձըդ այ առաջին արդարաց-նել։ Բայց հենց հիմիկ էլ որ ինձ հետ խօսու-մես՝ մին քանի բոպէից առաջ ես լսեցի որ դու Տէրին անունըն ոչընչի վերայ առիր, պատճառն որ՝ առաջ քերիր նորան զուր տեղն, և առանց զարհուրելի ճանաչելոց նորա մեծ վառաւորու-թիւնըն՝ որ նորանից խօսեցիր դու։ Դու լինի թէ տասն հազար անդամ էսպէս արած լինիս քո կեանքիդ մէջն։ Դու ահա սրանով երրորդ պատ-ուիրանքըն քանդելես։ Ամէն ժամանակ որ առանց մին հարկաւոր գործի ծուլացել ես այ պաշտօնն դալ կիրակի օրումն, և թող ես տալել աշխարհական մտածմունքներին որ անընդունե-լի անեն քեզ Աստ պաշտելուցն, և աշխարհական գործ ես արել էն օրումն՝ որ կարելի էր ուրիշ օրումն անել, և հոգս չես արել որ էն բոլոր օրըն այ համար սուրբ պահես կարդալով՝ լսե-լով՝ աղօթք անելով՝ մտածելով և օգտակար խօ-սակցութենով։ ասա ճշմարիտ է որ Տէրին սրբը-

ված օրէն պղծել ես։ Ուրեմն էս պատուիրանք-
ների ամէն միտքն էս է, թէ Սերմ քո Տէր
Աստուծոյ քո ամէն սրտով։ բայց դու սրանից պա-
կասած դառար՝ ամէն ժամանակ որ քո գործքդ այ
փառքի համար չէիկատարեցիր։ Ուրեմն ինչ էս
մոռացում քո անմեղութեան համար, քո էն պար-
տաւորութիւններիդ մտիկ տալով՝ որ պատուի-
րանքների առաջին տախտակումն են յայտնըված։

ԱՀԵՆ։ Էս չեմ կարող համարձակվիլ որ իմ
անձըս արդարացնեմ՝ դէպի Աստուծ լինող պարտա-
ւորութիւններին մտիկ տալով, բայց հաստատ
գիտուումեմ թէ մին ինաս չեմ արել մարդոյ։

ՔՍԿ։ Դու էդպէս չէիր ասել թէ որ այ օր-
էնքի հոգևոր ընութիւնըն և դերասանցութիւնըն
իմանայիր, ինչպէս որ մեր Տէրն նորանց մեկնեց
իրան քարոզութեան մէջն որ հրէայներին ասաց
սարին վերայ։ (Մատթ. Է, ԺԵ։ Գլուխ։) էն տեղն տես-
նուումես որ վատ նայելն աչքով կամ սրտով շընու-
թիւն է համարվում այ առաջին, և զուր տեղ
բարկանալն և մընին նախատինք տալն՝ ինչպէս
մարդասպանութիւն են համարվում։ ապա ո՞վ է
կարող իրան անձըն աղաստ համարիլ սրանցից և
արդարացնել իրան։ Եթէ էս մեկնութեանս
կերպով էն մէկէլ պատուիրաքներըն էլ իմանաս,
ապա յայտնի կըլինի թէ քո ամէն կենցաղավա-
րութիւնն որ անպատշաճ է քո կարգիդ և աստի-
ճանիդ, և ամէն անամօթութիւն, և քո մեծա-
ւորաց երեսին յանդգնութիւնով նախատինք տալն,
և քեզանից պուճուրներին հետ անողորմութե-

նով և անիրաւութեանով կենցաղավարվելն հինգե-
ղորդ պատուիրանքըն քանդումեն։ Եւ ամէն չար
խօսակցութիւն և զրպարտութիւն և սուտ և փուճ
զրուցներ որ ուրիշներին վնաս են տալիս՝ հակա-
ռակ են իններորդ պատուիրանքին, և ամէն տըր-
տընջմունք և անգոհացող միտք. նախանձ և ագա-
հութիւն՝ մեղք են՝ որ տասներորդ պատուիրան-
քին հակառակեն։

ԱՂՅ։ Ուրեմն երևումէ թէ մէնակ մին պատ-
ուիրանք է մնում՝ որ նորան հակառակ չեմ մե-
ղանչել։

ՔՀԿ։ Եթէ ճշմարտութեանով քո անձըդ և
ոյ օրէնքըն ճանաչելիր, ասա քո անձըդ հենց
էն մընիցն էլ ազատ չէիր համարիլ։ Մի՛ բար
կանար՝ ինչուոր քո հոգւոյ սիրոքն շարժված խо-
սումեմ։ Ես չեմ համարում թէ դու դող կամ
յափշտակող ես, բայց մի թէ խակի մին ժամա-
նակ չինծանկեցիր կամ չինթագուցիր քո ապրան-
քիդ պակասութիւնըն որ ծախեցիր՝ երբոր դի-
տումիր թէ հենց էն պակասութիւնների ծանծ-
կվիլն էլաւ յատուկ պատճառ որ յօժարայրուց
մարդոյն որ գնէ։ Մանաւանդ՝ մի թէ շատ ան-
դամ չի դովեցիր քո ապրանքըդ էնպիսի հաստ-
րակ խօսքերով՝ որ խապառ ճշմարիտ չէին։ Մի
թէ չի առիր անողորմաբար էն հարկաւորու-
թեան պատճառըն որ չքաւոր ծախողին բռնա-
դատումէր ծախել, և նորա ապրանքի գինըն իրան
յատուկ արժողութենիցն շատ աւելի քչացրիր։
Ապա հենց յատուկ սրանք քեզ հակառակ վրկա-
յութիւն կըտան։

ԱՀՅՈ։ Տէ՛ր եթէ էդպիսի կերպով դատես՝ ամէն աշխարհքն դատապարտումես. ինչու

Քահ։ Դատապարտելը, ինչ է էդ բառդ պապապապպպէ։ Էդ ցոյց է տալիս յաւիտենական տանջանքին արժանաւոր դատել և վճիռ կտրել՝ որ էդ մենակ արդար դատաւորին կըլայել է անել։ Բայց ես կամենուամի իմ ամէն կարողութենովս՝ որ ամէն մարդկանց ազատեմ էն ցաւերից և կորուստից որ գալու է. և սրահամար հիմիկ քեզ հետ սարդ և ճշմարտութենով եմ խօսում Աստուծոյ բանին պէս։

Աշխ։ Ուրեմն ում կարող է ապրիլ։ և ո՞չ թէ հենց դու ինքդ էլ։ Աղաչումեմ տէր՝ ասա ինձ, մի թէ դու իսկի մին ժամանակ մեղք չի գործեցիր։

Քահ։ Բարեկամ ծաղր մի աներ. ինչուր՝ էդ բանդ որ հիմիկ դորա վերայ խօսումենք՝ խիստ շատ հարկաւոր է։ Ես էլ եմ մեղք գործել քեզ պէս, ես մեծ մեղք եմ գործել՝ և իմ մեղքերը արժանի են էլած յաւիտենական դատապարտութեան։ բայց Աստ իրան ողորմութենովն կամեցաւ ինձ վերկացնել որ ապաշխարեմ. և ինձ ցոյց տվաւ իմ վտանգը և կորուստը, և ինձ զարթնացրուց և շարժեց որ փախչիմ էն բարկութենից որ գալու է։ Նա էլ ինձ ցոյց տվաւ էն բացված ճանապարհը իրան օրհնված աւետարանի միջումն՝ որ էն յաւիտենական մահից պրծնիմ, որ մեղաց պտուղն է։(հռովմ. գ. 23։) Ես ցոյս ունիմ որ ստացայ էն փրկութիւնը որ աւետարանումն առաջի դրած է՝ և մեղքի թողութիւնը ընդունեցի Յեսի Քրիստոսի։

Աշխ։ Ցոյս ունիմ թէ ես ինքս էլ ապաշխա-

ըել եմ. պատճառն որ՝ ամէն ժամանակ որ եթէ բարկացնումեմ ձայն՝ յետոյ ցաւումեմ նրահամար։ Եւ հավատքի համար ինչ կայ, մենք ամէնքս քրիստոնեայ ենք՝ ինչպէս որ ես յոյս ունիմ. մի թէ չենք։

Քահ։ Եթէ քո ղղջանալդ ուղղղդ լինի, և քո հաւատքդ կենդանի և ճշմարիտ, ապա անվնաս ես, և երանելի է քո վիճակդ և կեանքդ։ Բայց շատ մարդիք իրանց անձնեղրն խաբում են մեռած հաւատքով և թերատ ապաշխարութենով։ Ուրեմն կամենումես որ հիմի քո հաւատքդ և ապաշխարութիւնդ էլ փորձվին։

Ալլա։ Հա՝ կամենումեմ. ինչուոր փորձելն իսկի մին բան կարող չէ անել ինձ։ Եթէ ես անվախ և անվտանգ եմ, լաւ է, ապա թէ չէ՝ յոյս ունիմ որ հիմիկ էլ շատ ուշ չէ որ ես ապաշխարեմ և իմ ապաշխարութիւնը լցնեմ։

Քահ։ Շատ լաւ ես ասում։ Ուրեմն առաջ քո ապաշխարութիւնդ քննենք։ Ճշմարիտ ապաշխարութիւն էն է՝ որ մեղքն և նորա դարշութիւնն և պղծութիւնն քո սրտումդ իմանաս, և մեղումդ պահելով ատես։ Յետոյ՝ որ քո անձդ մեղքով ապականված տեսնելով՝ քեզանից զզվիս և դարշես և մեղքդ թողելդ համար ձըշմարտապէս ջանք անես, և սկսես նոր կեանք վարելով դէպի Աստուած։ Ուրեմն քո ապաշխարութիւնդ էդպէս է՝ թէ չէ։

Ալլա։ Յոյս ունիմ թէ էդպէս է։

Քահ։ Մեղաց պտուղն մահ է, և յաւիտենական մահ։ Ուրեմն դրի՞ր քո մտաց մէջ՝ թէ արժանի ես մահիս։

Աշխ։ Ինքան, որքան էլ ուրիշներն, պատճառն որ ամենքն էլ մեղաւոր են. բայց Աստուած ողորմած է։

Քահ։ Դու հիմիկ ուրիշներին համար մի՛ խօսիր։ Բայց ինձ ասա, թէ դու հենց քեզ ինքըդ արժանի համարո՞ւմես յաւիտենական մահին։

Աշխ։ Էթէ Աստ անսուտ արդարութեան կեսրէ վարվի ինձ հետ, արժանի կըհամարի ինձ. բայց որովհետև ես հաւատումեմ թէ Աստուած ողորմածէ, սրահամար յոյս ունիմ որ չի դատապարտվիմ։

Քահ։ Ասում եմ, թէ քո էդ կարծիքդ որ Աստուծոյ ողորմութեան համար ունիս, ճշմարիտ ապաշխարութեան խոսանողը լինի։ Երևում թէ ողորմութեան յոյս ունիս՝ որ դեռ կատարելապէս չես իմացել թէ քանի՛ ողորմելի և խսպառ աղքատ ես, և առանց Աստուծոյ ողորմութեանն յատուկ պիտի կորչիս. և վերջաւորվելուցն առաջ՝ յոյս ունիս որ բժշկութեան դեղ ընդունիս։ Այդ հենց էն է՝ որ նորան ամենակալ Տէրն անուանում, ,, վերջ՝ի վերոյ (Հաւաստչի) իրան ժողովուրդի վերքըն բժշկել։ » Հիմիկ երևում թէ էս մեծ բանիս համար ինքդ քեզ խաբում։ Պատճառն որ իսկի մին ժամանակ քեզ չի տեսիր թէ մեղքի և մահի վիճակի մէջն ես։ խ-

կի մին ժամանակ ստելի չի երևեցաւ քեզ մեղ-
քին, և իսկի մին ժամանակ շատ չի վախեցար քո
անձնի կորուստիցն, և կամ խոստովան էլար թէ
իսկի օգնութիւն կամ կարողութիւն չունայ քո
անձնումդ։ Եւ նրա համար իսկի չի փախար նո-
րա մօտ՝ որ դատապարտութենիցն պրծացնողն է։
Այս թէ որ իսկի մին ժամանակ էս կերպովս չես
փախած Քրիստի մօտ, ինչպէս մին անօգնական և
ապականված մարդ, յայտնի է որ դեռ մին փրը-
կութիւն չունիս նորահետ։ Տես՝ թէ ինչպէս
էլաւ էն առաջին հաւատացեալներին համար՝ որ
առաքեալներիցն յիշվումեն գործք առաքելոց գրը
քումն։ թէ ինչպէս սուրբ Պետրոսին ասին՝
» մարդիք եղբարք ինչ պիտի գործենք։ » գործք.
Բ. 37։ Եւ բանդապետն երբոր իրան ողորմելի
վիճակին ճանաչեց՝ եկաւ դողալով ընկաւ առա-
քելոց ոտներն, իրան մկրտելուցն և մեղքի թո-
ղութիւն ընդունելուցն առաջ։ գործք. ՃԺ. 29։
Եւ սուրբն Պօղոս դեռնի վերայ զարկվեցաւ։
գործք. Բ. 4։

Ալշ։ Ղորանք ամենքն էլ անհաւատ էին.
բայց ես իմ երեխայութենումն մկրտվեցայ, և բա-
բին ճանաչելոց համար կրթվեցայ, և միշտ էլ
հաւատումի։

Քահ։ Ստուած ոչ թէ ամենին հետ մին կեր-
պով է վարվում։ Բայց որթուն կայ աղաչու-
մամ քեզ, որ քո յոյսըդ խապաս դրսի բաներին
վերայ չիդնես։ Ուղղորդ է որ քո երեխայութե-

նումն մկրտվեցար, Բայց քննի՛ր քո սիրտդ և կեանքդ. մի թէ շատ ժամանակ չի կենցաղավարվեցաւ աշխարհքի միջումն ինչպէս առանց այ։ Մի թէ աշխարհքն՝ մարմինքն և սատանային ուրանալոյ տեղակ՝ աշխարհքի կամայն չի հետևեցի՞ր շատ բաներին համար մարդկանց կարծիքներին կեօրէ դատելով՝ և այ խօսքին հակառակ խօսելով։ Մի թէ շատ անգամ աշխարհքի ձայնին աւելի չի լսեցի՞ր քան թէ այ ձայնին՝ և աշխարհքի սովորութեան պէս չի վարեցի՞ր այ պատուիրանքին դէմ գնալով և գործելով։ Մի թէ շատ անգամ չի հետևեցի՞ր քո մարմնաւոր ցանկութիւններին և բերմունքներին՝ մինչև որ այ մաքուր օրէնքքն ոչընչի տեղ դնել. և թէպէտ յայտնի յանցանք չես գործել՝ բայց մի թէ չար խորհուրդներ քո սրտի մէջ չի պահեցի՞ր. և փոքրը մեղքերին համար խսպառ անհոգ չէլաը։ Եւ չէ՞ որ շատ ժամանակ հենց յատուկ սատանայն էլաւ քեզ վերայ իշխան՝ որ դրդումքը քեզ որ այն բարկացնես և նորա սուրբ անունքն և սուրբ օրքն պղծես, և էն էլ էնպիսի փուչ հեշտութեանց համար՝ որ յայտնի ցոյց են տալիս թէ նորա (այ սատանայի) իշխանութիւնն քեզ վերայ տիրապետումէ։ Եւ չէ՞ որ դեռ հենց էդ մեղքերիդ միջումն ես մնացել քիչ՝ կամ խսպառ ոչինչ հոգս անելով քո հոգւոյ փրկութեան համար. բայց յոյս ունելով թէ կարելի է որ փրկվիս։ Եւ էլ՝ մի թէ քո կենցաղավարութիւնդ դեռ հիմիկ էլ էնպէս չէ՞։ Ա՛հա տեսնումէ՞ որ ճանաչելով խոստովանումես թէ էդ էդպէս է։

1008/36994 (14073 - 5

Ուրեմն յայտնի է որ քո մկրտութեան շնորհքին մեղանչելովդ կորցրել ես, և էնտուր համար շատ հարկաւոր է քեզ որ դէպի Ս. Ծ դառնաս և ամէնին նոր 'ի նորոյ սկսես։

Ա. Հ։ Ինպէս կարելի է ինձ նոր սկսել։

Քահ։ Ճանաչելով և խոստովան լինելով, թէ ոճանից հեռանալովդ քեզ մեղքի և թշուառութեան վիճակի մէջ գցեցիր. պատճառն որ՝ նրանով հեռացար ոճանից և դէպի չարն հակվեցար. և նրահամար թշնամի էլ էլար ոյ հետ քո սրտումդ. և թէ՝ սրահամար խոսա թաղված ես մեղքի մէջ և արժանի ես նորա բարկութեանն, և հենց կործանվելոյ ծայրումն ես կանգնված. որ քո յանցանքներովն քո աչաց առաջին ծածկված է որ չես տեսնում նորան։

Ա. Հ։ Հապա՝ շատ եմ ուզում որ մեղքն խոսա թողանեմ, դէպի Ս. Ծ դառնամ, և բարի կեանք վարեմ։ Ոչ ես լաւ կըլինի։

Քահ։ Դորանք բարի խորհուրդներ են, բայց երևումն թէ յատուկ աղբիւրից չէն դուրս գալիս. պատճառն որ՝ տեսնումմ թէ կամենումես մեղքդ թող անել, և արդարութիւն գործել. բայց մին ծածուկ կերպով քո անձին ուզում թեան և բարի գործքերին վերայ ես քո յոյսն դնում. իբր թէ նորանք կարող են ընդունելի անել քեզ, և Աստին հետ մատնակից անել քեզ։ Բայց էդ սովորութիւնդ նորանց է, որ ճշմարտութենէն հեռացած՝ և մոլորվ խաւարված են,

և էնտուր համար իրանց կարողութեան վերայ վստահացած՝ խնդրումեն որ իրանց արդարութիւնը հաստատեն, որ ոչ թէ քրիստոսիցն, բայց նորանց բարի գործքերիցն է։ Բայց երբ որ դու խոստովան ես լինում թէ մեղքով լիքն, գարշելի և անպիտանես, և յօբայ նման քո անձնիցդ զզվումես. երբոր ճանաչումես և խոստովանում ես թէ հենց շատ քիչ ողորմութեանն էլ արժան չես, և կարօղ չես քո անձնովդ մին բարի բան անել. երբոր ոչընչի տեղ ես դնում հենց քո էն շատ բարի գործքերն էլ, որ մեղքով ապականված են, և քո անձը քցումես այ առաջին ինչպէս մին կորուսված և անօգնական մարդ, որ իսկի յոյս չունի իրան անձնումն, և այս մենակ Յեսի Քրիստոսն կատարված փրկութեան աւետիքովն իրան սիրելն միսիթարումէ. երբոր էս ասված բաներս ոչ թէ մենակ քո լեզուի դաւանութիւն են, բայց ճշմարտութենով քո սրտի խորութենումն տպված և հաստատված են։ Երբոր էս ամենը կըտեսնեմ, ապա էն ժամանակն կըհաւատամ որ մին յատուկ շնորհքի գործ է սկսել քո հոգւոյ մէջն։

ՀԱՅ։ Լաւ ինչ է, քո էդ խրատը դէպի յուսահատութիւնն է տանում ինձ։

ՔՍԿ։ Ճշմարիտ է. ես կամենում եմ որ յուսահատ լինիս էն ամէն օգնականութենիցն որ քեզանիցդ է, և որ նորանց համար քո յոյսը դընում էն ամէն գործերին վերայ որ գործել եա, կամ կըկարենաս գործել. ինչուորմինչև էն ժա-

մանակն էնպէս չես պատվել. Քեզ ինչպէս որ արժան է, և չես փախչել նորա մօտ ինչպէս քո մէջ մէնակ փրկչի մօտ։ Որ եկաւ դերեվներին թողութիւն քարոզել, և սրտով խոցվածներըն բժշկել։ ղուկ. գ. 19։

Հշ։ Կարծումեմ թէ էս ամէն բաներս մէն իսկոյ շատ չարագործ մեղաւորի կամ կռապաշտ են հարկաւոր. բայց ես միշտ մէն քիչ այ վախով եմ վարել իմ կեանքս. միշտ ժամ գնայի, և միշտ հաւատացի։

Քահ։ Ճիտակէն ասումեմ քեզ. ես վախումեմ թէ դու իսկի մէն ժամանակ չի հաւատայիր ինչպէս որ արժան էր։ Բայց սորա համար շատ բան ունիմ քեզ հետ խօսելոյ ուրիշ ժամանակում։ Հիմիկ յայտնի է որ քո ապաշխարութիւնը ճշմարիտ չէր։ սրտճառն որ իսկի մէն ժամանակ չի տեսիր կամ ճանաչեցիր քո անձնիդ կորուստըն. և նրահամար չիկարացիր բոլոր սրտով ցանկանալ որ ազատվես նորանից ինչպէս որ հարկաւոր է։ Եւ էս պատճառովն միշտ քո անձըդ խաբեցիր՝ յոյս ունելով թէ քո վիճակդ բարի է, կամ յատուկ բարի լինելու է, թէ որ մէնակ մէն քիչ լաւ կենցաղավարվէիր։ Դպա էս՝ ճշմարտապէս քեզ վերայ յոյս դնելոյ մեղք է։ Բայց ապաշխարութեան ուրիշ նշաններն մտիկ տալով՝ ինչպէս մեղքից հեռանալոյն, դու լաւ գիտումես որ առանց հոգս քաշելոյ կենցաղավարվեցիր մէն քանի սովորական մեղքերին մէջ։ և դէպի Աստ դառնալոյն վերայ մտիկ անելով՝ դու իս-

կի մին ժամանակ չի ճանաչեցիր կամ չիմացար թէ քո ցանկութիւններին հետևելով՝ հեռացել ես նորանից։ Ուղղիր որ՝ թէ և երևում թէ չի ճանաչեցիր նորան, բայց էն յատուկ բնութիւնը որ քեզանում, և ամէն շնչաւոր մարդկանց միջին կայ՝ մին էնպիսի բնութիւն է, որ նորանից մեղք և ապականութիւն է դուրս գալիս։ Ինչուոր ոչ կամքը խնդրելոց տեղն՝ ամէն կերպով քո անձին կամքն խնդրեցիր՝ որ քո ապականված բնութիւնը մարմնաւոր ուրախութեանով և հարստութենով, աշխարհական պատիվով և հանդստութենով՝ և սրանց նման ուրիշներով ուրախացնես։ Հենց էս էլաւ քո բոլոր կենցաղավարութեան յատուկ դիտաւորութիւնն, թէ և հակառակ էր էն պատվիրանքին՝ որ հրամայում թէ՝ Ամենին ոչ փառքին համար պէտք է անէք։ ա. Կորնթ. Ժ. 31։ Մանաւանդ թէ որ քո անձը լաւ քննես, քո սրտիդ միջումն յատուկ թշնամութիւն կը գտնես դէպի Ա. Ծ։ Պատճառն որ էսպէս է ասում առաքեալն՝ Մարմնոյ խորհուրդն թշնամութիւն է դէպի Ա. Ծ։ հռովմ. ը։ 7։ Եւ էս թշնամութիւնս յայտնի ցոյց է տալիս իրան՝ նորանով որ ոչ կամքին՝ հակառակում էն բանին անելով՝ որ նա արգելեց, և էն բանին թողանելով՝ որ նա պատվիրեց. և էլ նորանով որ փախչումենք ոչ ինչպէս մեր թըշնամուց, և որ ջանք ենք անում մեր անձները նորանից թաղցնել ինչպէս ադամն։ Մի թէ անց չիկացրած օրեր և բոլոր շաբաթներ որ իսկի մին բան չի մտածեցիր ոչ անից սրտի ջերմեռանդու-

թենով, թէ և էն ամէն ժամանակուն անխափան նորա ձեռքիցն ողորմութեան շնորհք ընդունելոյ։ մի թէ էսպիսի խորհուրդները դէն չի քըցեցի՞ր և չի խեղդեցի՞ր երբ որ քո միտքդ էին գալիս։ մի թէ այ և յաւիտենական կեանքի կամ ոչտժի համար միտք անելուցն չի փաքը ինչ ոչէս քո խաղաղութիւնըդ չկամեցօղ թշնամուցն, և նորանց խեղդեցիր աշխարհական հոգս անելովն, դատարկ խօսակցութենով և ունայն խաղ և ուրախութիւն անելով։ Մի թէ էս կերպովս չի փաքը ասնիս։ Հա, լաւ դիտումս որ ճշմարիտըն եմ ասում։ Ուրեմն թող արա ինձ որ համարձակ խօսիմ քեզ հետ։ ինչուոր մինչև հիմիկ մոլորված մարդ եկիր և քո անձնիդ կորուստըն չի ճանաչեցիր։ քո անձըդ խաբեցիր, և քո հոգւոյ հետ խաղաղութիւն էիր խօսում, դեռ քանի որ խաղաղութիւն չկար։ Ե՛կ ուրեմն միտք արա էն՝ որ ինձանից լսեցիր, քո ասածունչ գիրքըդ կարդա, քո անձըդ քննիր, և աղաչի՛ր այն որ շնորք տայ քեզ՝ որ քո իսկական վիճակըդ ճանաչես, և ամէն կերպով ուզիղ դատաստան և քննութիւն անես։

ԵՐԿՐՈՐԴ

ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ։

Քահանայն ասէ։

Բարեկամ ես յոյս ունիմ որ աւելի շուտով տեսնիմ քեզ։ որ մինչև խօսինք էն շատ հարկաւոր բաներին վերայ։

Ալշիարիանոն հարցն ասէ։

Ճշմարիտ է տէր՝ թէ համարձակիմ ճշմարիտըն խոստովանիլ, պէտք է որ ասեմ, թէ էն բանըն որ դու ասումիր՝ էնքան չէի սիրում որ ցանկանայի մին անգամ էլ լսել նորան։ Եւ հենց հիմիկ էլ քեզ մօտ չէի գալ՝ թէ որէն մին բանի համար չիլինէր, որ ես մէկէլ օրն քո քարոզութեան մէջն լսեցի։

Քահ։ Խիստ շատ հաւանումեմ քո էդ պարկեշտ համարձակութեանդ սիրելի։ Բայց էն ինչ էր որ նորանով ես տրտմացրի քեզ։

Ալշ։ Ես կարծեցի թէ դու խիստ սաստիկ յարձակվելիր ինձ վերայ։ և շատ վախեցայ՝ որ չլինի թէ իմ բոլոր սիրտըս տրտմութենով լցնես։

Քահ։ Ձե՞ս կարծում թէ ամէն ինչ որ քեզ հետ խօսեցի՝ քո հոգւոյ սէրիցն շարժված խօսեցի։

Ալշ։ Այո՛ ճշմարտու թենով հաւատումեմ թէ սիրով շարժված խօսեցիր։

Քահ։ Կարծումես թէ մին բան խօսեցի որ ճշմարիտ չէ։

Ալշ։ Հա էն ժամանակին էնպէս էի համարում։ պատճառն որ՝ երևումը ինձ թէ շատ խստութիւնով դատումիր ինձ. և ինձ ամէն վատ մարդկանց հաւասար էիր համարում։ Բայց հիմիկ յայտնի իմացած խոստովանումեմ՝ թէ ինչ որ ասումիր ամէնն ճշմարիտ էր։

Քահ։ Ուրեմն ինչ բան էր որ էդպէս քո խորհուրդներըդ փոխեց։

Ալշ։ Քո մէկէլ օրի քարոզն՝ որ ահաւոր դատաստանի օրին համար խօսեցիր. շատ շփոթվեցայ էն խօսքըն լսելով։ Պատճառն որ խիստ վախում եմ. որ վերջին դատաստանի օրն հենց հիմիկ հասնէ, ինձ անպատրաստ կըգտնէ։ Եւ էն ժամանակն ինչ պիտի լինի. էս մէնակ, որ կարող եմ ասել թէ՝ Տէր ողորմիր իմ խղճալի հոգւոյս։

Քահ։ Էն ժամանակն շատ ուշ է որ աղաղակես և ողորմութեան յոյս ունենաս։ Բայց մանանաւորապէս էն ինչ էր որ քեզ շարժեց էդ կերպովդ քո անձըդ դատել։

Ալշ։ Էն՝ որ դու ինքն մեզ ցոյց տրվիր որ մտոթիէոսի քսան և հինգ գըլխոցն՝ թէ դատաստանն նորանով կըսկսէ, որ արդարներն մեղաւորներից կըջոկվին, և թէ էս ջոկվելս՝ էն ջոկվելուցն է ծագում, որ էս կենայս միջուցն գործվել է՝ երբոր արդարներն վերկաւնըվին մեղաւորների միջից, մեղաւորների գործըրն և ընկերու-

թիւնքն խոսան թողանելով։ Բայց ես ինձ նում էսպիսի փոփոխութիւն չեմ գտնում. և նը-բահամար շատ վախումեմ թէ չըլինի որ դեռ մեղքի էն վիճակումն եմ՝ որ նորանում ամէն մար-դիք հենց բնութեամբ կան. ինչպէս որ դու ասացիր։

Քահ։ Ուղղիդ որ շատ վախենալոյ պատճառունիս։ Զեզ՝ ասացի թէ նորանք մէնակ արդար կըհամարվին էն օրումն՝ որ արդարութեան ցան-կանալով՝ փնան Տէր Յիսուս Քրիստոսի մօտ՝ որ արդարանան և փրկվին նորանով. որ Աստու-ծոյ հոգւովն սրբվեցան, որ նա նորանցում նոր սիրտ հաստատեց, և որ նորանք սուրբ քաղաքա-վարութենով յայտնի ցոյց տըվին էս մեծ փոփոխ-մունքըս իրանց ճնացած կեանքումն, թէ և նո-բանց մեղքերն առաջ շատ և մեծ էին։ Բայց մե-ղաւոր նորանք կըհամարվին էն օրումն, որ ապ-ըեցին՝ և մեռան առանց Քրիստոսի կենդանի հա-ւատքին, և որ այ հոգին չընդունեցին իրանց սրտերումն, թէ և նորանց կենցաղավարութիւնն շատ պարկեշտ և դրսևանց բարեգործ էր։

Ա. Հ։ Ճշմարիտ է՝ հենց էդ էր որ ինձ վա-խով լցրուց։ Ինչու որ ասացիր մեզ՝ թէ և մին մարդ շատ բարեգործ լինի, բայց նա էլ էնքան մեղք է արել՝ որ արժան է դատապարտվելոյ՝ թէ որ առանց Քրի հետ հաղորդութիւն ստանալոյ մեռնի, և առանց ընդունելի լինելոյ այ առաջին ինչպէս Քրովն արդարացած։ Բայց էս ողորմու-թիւնքս և էս ընդունելի լինելքս որ Ցի Քրի ձեռովն կատարվեցաւ՝ թէ որ մինն մեռնելուցն

առաջ ստանայ, ապա նորա մեղքերն չեն յիշվիլ նորա երեսին դէմ՝ էն օրուն։ Եւ էս բանը խոսաւ հաստատելոյ համար՝ մեղ ցոյց տըվիր թէ վերջին օրուն ինչպէս որ սուրբն Մատթէոս պատմուում՝ դատաւորն արդար մարդկանց խակի մին մեղքին էլ չյիշիլ, և ոչ էլ ամբարիշտ մարդկանց մին բարի գործքին։

Քահ։ Ամբարիշտներին՝ այսինքն նորանք որ կենումեն և մեռնում առանց խոնարհութենով ճանաչելոյ իրանց բնական ապականութիւնն և գործված մեղքերը, մինչև որ խակի մին ժամանակ պահպանվելոյ համար չլինցին հաւատքով դէպի որ ողորմութիւնն որ Քրիստոս պատրաստված, շիտակն եմ ասում՝ որ էնպիսի ամբարիշտներն խակի մին յիշելոյ արժանաւոր բարի գործք չունին։ պատճառն որ, ինչ որ նորանք անումեն ծուռ դիտաւորութենիցն է դուրս գալիս. ինչուոր՝ կամ անձնասիրութեան և աշխարհական ցանկութեանց համար են անում, և կամ նորա համար որ Քրիստի հետ մին հաղորդութիւն, և իրանց մեղայն թողութիւն ստանան ոչ առաջին իրանց բարի գործքերովն. որ յայտնապէս ցոյց է տալիս թէ նորանք՝ փրկութիւնն գործքերի օրէնքովն են խնդրում։ Եւ նրահամար նորանց գործքերն ոչինչ կըհամարվին. ինչուոր հաւատքով չի գործվեցան, և սիրոյ աղբիւրիցն չի բղխեցին. որ նորան ոչով կարող չէ ունել քանի որ Քրիստի հետ միաւորված չէ. որ նա է ճշմարիտ որթն (Լաչ) և հաւատացեալներն ուռ (Տոպն) որ կեանքն նորանից են ընդունում՝ (Յովհ. ԺԵ.) և

առանց նորան մեռնք ոչ ինչ կարենք անել՝ որ ընդունելի լինի ՅՀ առաջին։ Բայց միւս կողմիցն՝ արդարներն որովհետև ընդունելի էլան Քառոջն, նրահամար էլ չեն յիշվիլ նորանց մեղքերքն. պատճառն որ շատ ժամանակից առաջ թողվեցան և խսպառ ջնջվեցան, և նորանց կիսակատար ծառայութիւններն ընդունելի են լինում իրանց Քահանայապետ Յեսի ձեռոջն. որ նորանց անօրէնութիւններքն իրան վերայ առաւ, և շնորհաց վարձք ընդունին առատ շնորհք բաշխող դատաւորի ձեռիցն։ Ուրեմն էն որ յատուկ ջոկումն արդարներքն ամբարիշտներիցն էս է. որ մինն ընդունելի էլաւ լինչպէս արդար, և թողութիւն ստացաւ Քառոջն նոր՝ կամ աւետարանական ուխտ և պայմանոջն. բայց մէկէլն իսկի մին ժամանակ կատարեալ չի ճանաչեց իրան մեղանչական և կորստական վիճակքն, և էլ ամբարտաւանութենով լցված՝ չի խոստովանեց։ Նա էլ չի հետևում էն ողորմութիւնքն խնդրել որ աւետարանումն յայտնի գրված է, և էստուր համար դատաստանի օրումն կըդտնվի հին օրինաց և գործոց պայմանի հիմունքին վերայ կացած. որ կատարեալ հնազանդութիւն է խնդրում։ Ապա ուրեմն նա առանց միջնորդի է, և մեղաց թողութիւն չունի, և նրահամար յատուկ պիտի դատապարտվի։

ԼՀՇ։ Թէ որ էդպէս է, ապա իսկի պէտք չէր որ մեր գործքերքն յիշվին։

ՔՈՀ։ Ինչ բանիդ համար երկու պատճառ-

ներ առաջ կըբերեմ քեզ համար։ Առաջ՝ որ թէև գործքերն հիմն և պատճառ չեն՝ որ մին մարդ փրկվի և ընդունելի լինի, բայց նորանք ցոյց են տալիս եթէ մարդն արդարացած վիճակի մէջն է՝ թէ չէ. պատճառն որ մենք կարող չենք սրբութեան պտուղ բերել՝ թէ որ Քրիստոս չըլինինք և նորա միջումն բնակված։ Կայ՝ էք ինձանում՝ և ես ձեզանում. ինչպէս որ ուռն (տոպն) կարող չէ իրանից պտուղ բերել՝ եթէ որթումն (վազուտն) հաստատված չըլինի, էնպէս էլ դուք՝ եթէ որ ինձանում հաստատված չըլինիք (Յովհ. ԺԵ. Դ)։ Դու նորանք որ արդարութեանով չեն կենցաղավարվում՝ իրանց անձներն խաբում են, եթէ իրանց արդար համարին. ինչուոր բարի գործքերն նշաներեն որ հաւատացեալներին ջոկումն անհաւատներից։ Երկրորդ՝ բարի և օգտակար գործքերի զանազան աստիճաններն հենց յատուկ արդարների մէջնէլ զանազանութիւն են անում. մինչև որ Աստուծոյ ողորմութիւնն էլ հաւանում նորանց զանազան փառքի աստիճան բաշխել։ Թէ որ մին մարդ խսպառ փրկվի՝ էն նորա հաւատքի պտուղն է որ փրկիչն հաւատում։ Բայց նորա փառքի աստիճանն՝ նորա պտուղ տալոյն կեօրէ, և նորա ջերմեռանդութեանով ու այդիին մէջ աշխատելոյն կեօրէ կըչափվի և կըհաստատվի։

Ա. Շա։ Դու միշտ կարծումի՝ թէ մենք քրիստոնեայքս ամենքս էլ ճշմարիտ հաւատացեալներ ենք, և թէ՝ մեր միջումն իսկի ջոկութիւն չըկայ, և թէ ահաւոր դատաստանի օրումն նորանք կը-

համարվին արդար՝ որ օրինաւոր և բարեգործութեանով կենցաղավարվեցին. որ ես ինձ՝ և էն ամենքին էլ որ ինձանից էլ բարի էին, նորանց մէջն էլ համարում, և թէ՝ մէնակ ամբարիշտներն և անհաւատներն և էն ամենքն՝ որ ծածուկ անիրաւ և չարախորհուրդ էին՝ կըդատապարտվին։ Իրաւի որ միշտ մէն վախ ունէի՝ թէ լինի որ էնքան բարի չեմ էլել որքան որ պէտք էր լինէի. և չէի գիտում թէ շատ մարդիք ինչպէս պիտի արդար համարվին, բայց կարծումէի թէ իմ վիճակս բարի է քան շատերին և քան էլ շատ շատերին՝ որ նորանց ճանաչումէի ես։

Քահ։ Լաղ քո մտածմունքըդ Աստուծոյ բանիցն չես սովորել։ Բայց հիմիկ ի՞նչ ես մտածում։

Աշխ։ Տեսնումեմ որ ամենն էլ նորանից է կախվում, որ դեռ քանի աշխարհքումս եմ ողորմութիւն և թողութիւն գտնեմ իմ ամենանցկացած մեղացս համար, և էլ՝ էն չէ՝ թէ իմ գործքերի արժանաւորութեանովն կարող եմ ըստանալ։ բայց մէնակ էն հաւատքովն որ Յիսուսին հաւատումեմ։ Բայց թէ էն հաւատքն ի՞նչ է, չեմ գիտում. էս մէնակ եմ գիտում՝ որ խպաս ճանապարհիցն դուրս եկած էի։

Քահ։ Իրաւի որ դուրս եկած էիր. և հենց հիմիկ հասել է ժամանակն որ զարթնես, և սրբոտի ամենն ջերմեռանդութեանով մանդաս Տերին. որ չըլինի թէ դեռ որ մեղքի մէջ վեր ընկած լինես՝ քեզ վերուսի և քո բաժինըն անհաւատներին հետ դնէ, որ տեղ որ լաց լինելն և ողբալն և ատամների կրճտելն է։

ԱՀՇՈ։ Աղաչումեմ տէր, ասա ինձ թէ ի՞նչ պիտի անեմ որ փրկվիմ։

ՔԱՀ։ Ի՞նչ ես մտածում քո անցկացած կեանքին համար։

ԱՀՇՈ։ Տեսնումեմ որ օրէ օր միշտ բարկացրել եմ Աստուծոյն՝ նորա պատուիրանքներըն քանդելով, և իմ անձին կամքըն աւելի քան թէ նորա կամքըն կատարելով, և հենց հիմիկուց հաղարաւոր մեղաց պատիժի տակ ընկած կամ, որ նորանցից շատ պուճուրն բաւական է ինձ դատապարտել թէ և էլ ուրիշ բան արած չըլինիմ։

ՔԱՀ։ Այս ի՞նչ ես մտածում քո բարի գործոց համար։

ԱՀՇՈ։ Ի՞նչ մտածեմ։ մէնակ մեղք եմ տեսնում իմ ամէն գործքերումս. պատճառն որ իմ ամբարտաւանութիւնս՝ որ ես ինձ աւելի բարեգործ էի համարում քան ուրիշներըն, իմ աշխարհասիրութիւնս, ունայն բաների ցանկութիւնս, և իմ մտաց ցրվիլն աղօթքի և քարոզութեան ժամանակումն, նորանք բաւական են դատապարտել ինձ՝ թէ և ուրիշ մեղք գործած չըլինիմ։

ՔԱՀ։ Ուրեմն ի՞նչ ես ուզում անել։

ԱՀՇՈ։ Կամենումեմ որ աւելի լաւ կեանք վարեմ, մեղաց հետ կռվիմ, և աղօթք անեմ։

ՔԱՀ։ Բայց թէ որ էս ամէն պարտաւորութիւններս՝ ինչպէս որ դու ինքդ ասացիր՝ մինչև հիմիկ մեղաց հետ խառնվեցան, ապա ի՞նչպէս

յոյս ունիս որ նորանք հիմիկ ընդունելի անեն քեզ։ Կամ թէ և շատ լաւ կատարես քո գործերըդ, էլի էդ ամէնդ քո հարկաւոր պարտաւորութիւնդ է, և դրահամար թէ և կարողանաս քաւրի գործքեր անել՝ նորանք կարող չեն մին ուղղութիւն շնորհել քեզ էն անսկայած մեղայդ համար։ Այս ամէնիս պատճառովն իսկի մին մարմին կարող չէ օրէնքի գործքերովն արդարանալ։ (հռովմ։ գ. 20։)

Ա՛հա։ Ճշմարիտ է որ իսկի մին ճանապարհ չեմ տեսնում իմ առաջիս. ուրեմն եթէ մին ժամանակ մին խեղճ և մեղքով կորուսած մարդ էլաւ, էն յատուկ ես եմ։ Ուրեմն ի՞նչ պիտի անեմ.

Քահ։ Հաւատա՝ Տէր Յի՛սուսին՝ և կապրիս. (գործ, ԺԶ. 31։) Այ՛ս է այ գործն, որ հաւատաք նորան՝ որ նա ուղարկեց։ (Յովհ ղ. 39։) Սորանով ամէն ով որ հաւատայ՝ կարդարանայ (գործ. ԺԳ. 39)։ Ուրեմն էդպէս մերկ՝ աղքատ՝ մեղաւոր՝ և անօգնական ինչպէս որ ես՝ եկ Աստուծոյ մօտ՝ որ Քրիստոնի ողորմութիւն գտնես։ Պատճառն որ նա կարող է կենդանի անել ամէնին որ նորանով Աստուծոյ մօտ են գնում. ինչու որ միշտ կենդանի է՝ նորանց համար բարեխօսութիւն անել։ (Էբր. է. 25։) Նա կարող է քո ամէն մեղայ պրոցութիւններին և դատապարտութիւնեին լուանալ քեզ. քո մեղայ զօրութիւնը և իշխանութիւնը քանդելով քեզանում. և քեզ խսպառ ազատ շինել թէ մարմնով՝ թէ հոգով՝ և թէ հոգւով

և յիստակ և մաքուր կանգնացնել Հոր առաջին։

Աշխ։ Իսկի մին տարակուսանք չունիմ Քեզ զօրութեան համար թէ կարող է փրկել. պատճառն որ նա Աստուծոյ որդին է. բայց վախումս թէ մին էնպիսի մարդ չեմ որ կարենամ փրկվել։

Քահ։ Այդ բանը շիտակ իմանալոյ համար նայէ՛ր Աճառունչ գրքի մէջն. ինչուոր էն տեղն գրված է՝ Քո՝ Յո՝ աշխարհքս եկաւ մեղաւորները փրկելոյ համար (Ա. Թիմ. 15)։ Հիմիկ ինչ ես ասում։ Մի թէ դու է՞լ նորանցից մինն ես որ նա եկաւ փրկել նորանց, թէ չէ՞ս։

Աշխ։ Բայց նա չիկամենում, և հենց իսկի էլ չի փրկել ամէն մեղաւորներն։

Քահ։ Այդ նրա համար է՝ որ նորանք չեն կամենում գալ նորա մօտ որ փրկվին։ Այս բանիս համար նա դանդատումէ՝ ասելով. դուք չէք ուզում ինձ մօտ գալ՝ որ կեանքն ունենաք։ (Յովհ։ Է. 40։)

Աշխ։ Բայց մի թէ գրված չէ՞, թէ՝ Ապաշխարեցէ՛ք և հաւատացէ՛ք աւետարանին. և թէ՝ ով որ հաւատայ և մկրտվի կապրի։ (Մարկ. Ա. 15. Ժ. 16։) Ապա ես վախումամ՝ որ չըլինի թէ էս պատուիրանքներըս չեմ կատարում։

Քահ։ Թէ որ մեղայ բեռնոցն ծանրացել ես՝ և նորան կամենումես դէն քցել, և ջերմեռանդ սրտով ցանկանում ես որ փրկվես նորա դատապարտութենից և պղծութենից, ապա ճշմա-

բիտ ապաշխարութիւնն սկսել է քեզանում։ Եւ եթէ էս դիտաւորութենովս և ցանկութենովս Քեզն մօտենաս ինչպէս որ նա աղքատ մեղաւորի համար ցոյց է տըվել աւետարանումն, ապա է՛դ է էն հաւատն՝ որ փրկումէ։ Ուրեմն եկ Քեզ մօտ որ ընդունիս նորա լիութիւնիցն ներքին և հոգևոր շնորհքըն՝ որ նորանով մեղաց համար մեռնիս, և արդարութեան համար նոր ծնվիս։ Ինչուոր՝ նա մենակ կարող է էդ շնորհել։

Ա. Շ։ Ասվաց է թէ՝ շատ մարդիք կըխնդրեն մտնիլ (արքայութիւնն՝) և չեն կարենալ (Ղուկ։ Ժ։ 24։) և թէ՝ ոչ թէ ամէն ով որ ասումէ ինձ Տէ՛ր Տէր, կըմտնէ երկնքի արքայութիւնն։ (Մաթ։ է։ 21։) Այս է որ վախով լըցնումէ իմ սիրտս, և ինձ փրկութենիցն շատ հեռի է թողում։

Քահ։ Ապա ուրեմ մօտն ես մտածում փախչիլ։

Ա. Շ։ Ես չեմ դիտում։ պատճառն որ էլ ուրիշ անուն չկայ երկնքի տակումն, որ նորանով կարելի լինի փրկվիլ։ (Գործ։ Դ։ 12։)

Քահ։ Ուրեմն մօտայիր Քեզն որ փրկվիս մեղայ պտուղիցն, օրէնքի անէծքիցն, և այ բարկութիւնիցն։ փախի՛ր նորա մօտ որ նորանից ընդունես թողութիւն և խաղաղութիւն։ շնորհք և փառք։ Եւ եթէ խնդրելն բաւական չըլինի արքայութիւնն մտնելոյ համար՝ ապա ջանք արա։ Եթէ շատերն որ ասումեն Տէ՛ր Տէր՝ փրկութիւն չեն գտնիլ, ապա թող քո սիրտդ քո բոլոր կեանքումդ կանչէ դէպի տէրն՝ և նորան

ապաչէ որ նորա անունն քեզ փրկէ։ Բայց էս ամէնից վերայ՝ չէ թէ մին ջանք կամ կարողութիւն որ քեզանիցդ է՝ էն է որ քեզ ընդունելն է անում, բայց քո հաւատքդ եթէ ճշմարիտ՝ կենդանի և փրկարար լինի՝ ապա բոլոր քարի գործքերդ էն հաւատքին կըհետևին։

ԱՀՆ։ Էս է որ սրանից վախով լըցվեցայ՝ թէ չըլինի որ իմ հաւատքս ճշմարիտ հաւատք չէ։

ՔՈՀ։ Եթէ քո հաւատքդ ճշմարիտ լինի՝ ապա յոյսդ իսկի մին բանի վերայ չես դնիլ որ քեզանիցդ է, ոչ գործքերիդ վերայ և ոչ քո անձին կարողութեան վերայ. բայց քո յոյսդ մենակ այ ողորմութեան վերայ կըդնես որ Քրիստոս խոստացաւ։ Ու էլ ճշմարիտ հաւատքն մին կերպով ջերմեռանդ և կենդանի կըլինի, որովհետև ցոյց կըտայ իրան՝ նորանով որ այ և ազատարարութեան նախանձողն վաւերած է, և քաջութեանով կուվումէ մեղայ դէմ։ Ու էլ փրկարար կըլինի սա որ հենց նորանով կըփրկվես՝ չէ թէ մենակ դատապարտութենից, բայց էլ մեղայ զօրութենից և քո աշխարհական ցանկութիւնների իշխանութենից, և սա կըշնորհէ քեզ մին բարի յոյս՝ որ կարենաս հաստատ հաւատալ թէ կըփրկվես բարկութենից Տէր Յիսուսի ահաւոր դատաստանի մեծ օրուն։

ԱՀՆ։ Զեմ դանում ինձանում թէ էս հաւատը ունիմ, և նրահամար չեմ համարձակվում հաւատալ թէ Աստ իմ մեղքերը կըթողէ ինձ, և ինձ կընդունի։

Քահ։ Երկուրեմն Քրիստոս՝ և այս խոստմունքներըն որ Քառումն են, պինդ բռնի՛ր և ընդունի՛ր և նորանց վերայ ապաւի՛ն՝ որ քո հաւատքըդ Քրիստոնեութիւնն մինչև էս կատարելութիւնս աճէ։ Պատճառն որ՝ էս հաւատքս ինքն յաստուկ այս հոգւոյ զօրութենիցն է, և նրահամար հենց նորանից պէտք է աղօթքով խնդրել Յիսուս Քրիստոնեութիւնը։

Աշխ։ Էս չեմ համարձակվում այս խոստմունքներըն էդպիսի հաստատութենով բռնել և ընդունել՝ Քրիստոս գալ՝ և նորա վերայ յոյս դնել. ինչուոր յատուկ անարժանեմ հենց էն շատ փոքրը ողորմութեան էլ։

Քահ։ Ուրեմն ե՞րբ ես կարծում թէ քո անձըն արժանաւոր կանես։

Աշխ։ Ի՛սկի մին ժամանակ։

Քահ։ Ուրեմն նորա մո՛տ եկ ինչպէս որ հենց հիմիկ ես. որ նա արժանի անէ քեզ։

Աշխ։ Մի թէ կարելի՞ է որ ես Քրիստոս մոտ գամ ինչպէս որ եմ, և փրկութեան համար յոյս դնեմ նորա վերայ։

Քահ։ Պէտք չէ՛ որ իմ խօսքիս հաւատաս. քայց այս խօսքըն լսի՛ր։ Նա՛ է հրաւիրում քեզ գալ. ասելով՝ Դուք որ ծարաւ էք դէպի ջուրըն եկէք (Էսայ. ԾԵ. 1։) Նա՛ է հրամայում քեզ գալ. ասելով՝ Այս է նորա պատուիրանքն՝ որ նորա որդւոյ Յիսուս Քրիստոսի անունին հաւատանք։ (Ա. Յոհ. Գ. 23։) Նա՛ է խոստանում որ ընդունի

նորանց որ իրան մօտն են գալիս • ինչուոր ասումէ • Ով որ ինձ մօտ գայ, դուրս չեմ հանիլ։ (Յովհ • Զ։ 37։) Նա պատիժ է խոստանում թէ որ չըգաս • ասելով Ով որ չհաւատայ կըդատապարտվի։ (Մարկ • Զ։ 16։)

Ա։ Բայց ո՞ւմ են ասված էս խօսքերս։

Քահ։ Քեզ՝ ինձ՝ և ամէնին որ էս խօսքերըս լսուումէ • ինչուոր գրված է՝ թէ Քարոզեցէ՛ք աւետարանըն ամէն ստեղծուածներին։ (Մարկ • Զ։ 15։) Եւ մանաւանդ նորանց են ասված էս բաները՝ որ տեսնումեն թէ իրանք փրկութեան կարօտ են • ինչու որ նորանք մէնակ կընդունին սորանց։ Նրահամար մին էլ ասումէ՝ ինձ մօտ եկէք ամէն վաստակածներ և բեռնաւորներ՝ և ես հանգիստ կըտամ ձեզ։ (Մատ • Ժա • 28։)

Ա։ Ա՞ճաշնչի եդ խօսքերդ իմ բերանս պապանձացնումեն։ Բայց հենց էսպէս էլ չեմ կարում հաւատալ՝ թէ Քրիստոս կընդունի էն պիսի մեղաւորըն՝ ինչպէս որ ես եմ։

Քահ։ Այս էր որ սորահամար առաջ ասացի քեզ՝ թէ Հաւատքն մարդից չէ՛, բայց ՝ի պարգև է որ ՝ի Հոգւոյն կըտրվի նորանց՝ որ աւետարանըն լսումեն։ Ուրեմն թէ սորան՝ և թէ ՝ի ամէն շընորքներըն խնդրիր աղօթքով Յսի անունովն։ Եւ որ ժրանաս աղօթք անելոյ և յոյս ունելոյ համար՝ միտք արա թէ ՝ի՜նչ հենց սորա համար տրվաւ ՔՀին, որ մեղաւորներըն փրկէ • սորա համար նա եկաւ աշխարհքս, սորա համար

վոստակեց՝ լայ էլաւ՝ և իրան արիւնքն թափեց, սորա համար է թագաւորութիւն և բարեխօսութիւն անում երկնքում։ Նա էնքան ցանկանում ամէն մեղաւորներըն փրկել՝ որ էլ բարկանում նորանց վերայ որ չեն կամենում նորա մօտ գալ որ փրկվին։ Եւ դեռոր ինքն երկրիս վերայ էր լայ էլաւ երուսաղէմի վերայ հենց սորա պատճառովն։

Ա՛ն։ Ես գիտում թէ ի՛նչ ասեմ։

Քահ։ Ի՞նչ ես մտածում որ անես։

Ա՛ն։ Հատ վախումեմ որ չըլինի թէ խակի չըափրկվիմ։ Բայց գիտումեմ որ էլ ուրիշ ճանապարհ չըկայ՝ բայց մէնակ ՅՍ ձրի (անփող) ողորմութիւնն որ Քրիստոսմ է։ Եւ նրահամար կըխնդրեմ նորան քանի որ կենդանի եմ. և եթէ կորչիմ, թող Քրիստոսի խաչն տակն կորչիմ ողորմութիւն կանչելով։

Քահ։ Ուստուած հաստատէ՛ քեզ էս մտքիս վերայ, և ապա էն ամէն բաներըն կըստանաս որ նա աւետարանի մէջն խոստացել է։ Բայց արթուն կաց՝ չըլինի որ թող անես էս իմացված բաներըս որ հիմիկ քո սրտումդ տպաւորված են. կամ չըլինի թէ մին սուտ և ոչի՛նչ խաղաղութեան վերայ դնես քո յոյսդ։ Հանգիստ չըխընդրես ուրիշ բանում. բայց մէնակ Քրիստոսումն։ Արթուն կաց՝ որ չըլինի թէ աշխարհքի զբաղմունքն և ուրախութիւններըն քո միտ-

քըզ ծռեն և հեռացնեն ամծային քանեբլոյն, և չը լինի թէ մեղքով տրտմացնես սրբ Հոգին։ Միտ-
քըզ բեր՝ որ գրված է թէ որ միոն տարակուս-
վածը լինի, իմ անձն նորան չի հաւանիլ։

(Եբր. Ճ. 38։)

ԵՐՐՈՐԴ

ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ։

Աշխարհակալն Տարդին ասէ։

Տէ՛ր Յոյս ունիմ թէ չըտրտմիս էս նեղութեան համար որ տալիս եմ քեզ. ինչու որ շատ կարօտ եմ քո խրատներդ։

Քահանայն ասէ։

Սիրելի պէտք չէ՛ քեզ որ իմ երեսիս պատիւ տաս. ինչու որ շատ ուրախ կըլինէի թէ որ ամէն մարդ իմ ժողովուրդիցս էդպիսի նեղութիւն հասցնէր ինձ՝ որ դու հասցնումես։ բայց քո խնդիրդ ի՞նչ է։

Աշխ։ Քիչ մի ժամանակ է որ էնպէս եմ էլած, որ իսկի մէն ժամանակ առաջուց իմ ամէն կեանքիս մէջ էսպէս չեմ էլած. ինչու որ խիստ վախեցայ՝ թէ չըլինի որ դատապարտված լինիմ։ Պատճառն որ՝ էս մտածմունքս իմ սիրտս լըցրուց վախով և տրտմութենով դիշեր և ցերեկ։ Իսկի պէտք չէր որ դու իմացնէիր և խրատէիր ինձ աշխարհական հոգսերի և հեշտութիւնների համար։ Պատճառն որ՝ որտեղ որ էլայ՝ կամ ինչ որ արի՝ միշտ և ամէնտեղ իմ աչքերիս առաջին

ունէի իմ մեղքս և դժոխքի տանջանքն։

Քահ։ Բայց ի՞նչ մտածեցիր քո մեղաց համար, կամ ի՞նչ լուսով յայտնըվեցան քեզ։

Աշխ։ Իմ մեղքերս որ շատ տարիներով առաջ գործել եմ՝ հիմիկ վերկացան ինձ վերայ և ինձ դատապարտեցին. և իմ երեխայութեան մեղաց յիշատակն իմ ետևէս եկաւ էնքան զօրութենով՝ ինչպէս թէ երէկ և մէկէջ օրն էի գործած։ Եւ մին քանի սարսափելի խօսքեր որ ասաշունչքն կարդացի և լսեցի՝ երևումէին թէ յատուկ իմ դատապարտութեան վէճիններն էին։ Եւ կարծումեմ թէ հարիւր անգամ մտածել եմ էս բանիս համար՝ թէ մեղաց վարձքն մահ է (հռոմ. գ. 23)

Քահ։ Ուրեմն քննեցի՞ր քո սիրտը, և տեսի՞ր և ողբացի՞ր էն ծուռութիւնքն և ապականութիւնքն որ նորանում է։

Աշխ։ Առաջ չիմացայ էդ խօսքիդ միտքն՝ թէ ի՞նչ ես ցոյց տալիս էդ բառովդ «ՆԵՐՍ ՀԱՆԷ՝ բայց հիմիկ կարծումեմ թէ գիտեմ։ Պատճառն որ՝ ինձանում մին սաստիկ ցանկութիւն եմ տեսնում դէպի շատ մեղքեր, թէ և ըստնայ դատվումեմ ասել՝ թէ արժանի եմ այ բարկութեանն. նրահամար որ առաջուց ցանկութիւններն ետևէն գնացի։ Ուղղրդ որ հիմիկ իմ որպիսութիւնս և վիճակս շատ լաւ է քան թէ առաջ։ Պատճառն որ առաջուց իմ սրտիս ամբարշտութիւնն ինձ քաշեց տարաւ դէպի ունայն ընկերութիւններ՝ և ոչի՞նչ խաղեր, դէպի խօսել ինձանից դատարկ և ունայն խօսքերով, աշխարհ-

քի բաներին ցանկալ և առանց մոռանալոյ աղօթք անել՝ և կամ հենց խսպառ թէ աղօթքն և թէ ուրիշ պարտաւորութիւնները ոչընչի տեղ դնել ինչպէս մին ծանր բեռն, և ուրիշ մեղքերին էլ պարտաւոր լինել։ Բայց հիմիկ շնորհակալ եմ ձեռանից՝ որ առաջվան պէս չեմ. ինչու որ իմ ամէն խորհուրդները և մոռածմունքները բարձրացել են դէպի իմ հոգւոյ համար և նոր եկող աշխարհքի համար հոգս անելն և պարապիլն։

Քահ։ Ա. ախուամեմ թէ դեռ քո սիրտդ չես Ճանաչում ինչպէս որ դու կարծումես։ Երևումէ որ կարծումես՝ թէ հիմիկ ամէնն փոխեցաւ և նորոգվեցաւ քեզանում։ Բայց մի խաբվիր՝ ինչուոր էդպիսի պիղծ թռչունքի բունն ինչպէսոր ամէն մարդոյ սիրտն բնութեամբ է, շուտով չիսրբվել իրան կերպկերպ ցանկութիւններից և չար յաժարութիւններից։ Դորանք որ երևումեն թէ տակնու

խարհբուն, և էն ժամանակն էս բաներս խիստ ատտիկ իմ միտքս եկին թէ՝ " Էս նորանց անօրէնութիւններն կըթժշկեմ, և ձրի կըսիրեմ դոբանց;" Յատուկ գիտուքեմ որ էս խօսքերս ճծաշունչ գրքուն են, բայց կարում չեմ դտնել նորանց : Ինչ որ լինի՝ շատ մեծ թարութիւն տուին ինձ. և էն ժամանակից մինչև հիմիկ շատ հանդարտված եմ : Մին բարեկամ մարդ՝ որ նորա հետ խօսացի՝ ինձ ասաց թէ՝ էդ բանը ոչ էտք է ոչ ներգործութիւն համարել, և թէ սրանից ետև կարող ես քեզ դէպի ճծ դարձած մարդ համարել : Բայց վախում թէ ամբարտաւանութիւն լինի էս : ուրեմն դու ինչ ես ասում սորա համար :

Քահ : Առաջ պէտք է ինձ որ մին ժամանակ քո բնութեանդ և վարքիդ տեղեկանամ՝ որ յետոյ էդ խնդիրքդ մեկնեմ : Էն բաներն՝ որ յիշեցիր՝ Ովսեայ մարգարէութեան մէջին էն. տասն և չորս գլխուն : բայց կարելի է որ էդ՝ հենց դերի գնացած հրէաների համար խօսված լինի. բայց նորանք մին խոստմունք ունին իրանց մէջուն որ ամենևին աւետարանի խոստմունքներին նման է. և էնտուր համար ամէն խոնարհ անձին առաջի դրած է՝ որ հաւատով ընդունի նորան : Պատճառն որ մարգարէն՝ ինչպէս որ տեսնում ես 2—3. համարուն՝ յորդորում ժողովուրդին ապաշխարել և խոնարհվիլ (իրանց) մեղաց համար. ասելով՝ Դարձիր իսրայէլ դէպի քո Տէր Աստուածն. ինչու որ ապականվեցար քո անօրէնութենովդ : Առէք ձեզ հետ խօսքեր՝ և

դարձէք դէպի ձեր Տէր Աստուածն. և ասա ցՀ՛ք նորան. վեր առ ամէն անօրէնութիւններ-ը՝, և մեզ շնորհքով ընդունիր . . . ինչուորՀ՝ անհայրն ողորմութիւն է գտնում քեզանում։ Ուրեմն ինչպէս որ Աստուած շնորհեց քեզ՝ որ քո մեղքով լցված և անօրնական վիճակը ճանաչես, և ցանկանաս դէպի նա դառնալ, ինչպէս որ մարգարէն էլ խօսքով ցոյց է տալիս՝ թէ Հ՛ս է առաջուց պատրաստութիւն խաղաղութեան պատասխանի տանելոյ համար. ապա յոյս ունիմ որ ներքև գրված խոստմունքն շատ պատճառ է քեզ։ Հ՛ն որ ասումէ. Ես կբաժշկեմ նորանց անօրէնութիւններըն, և ձրի կըսիրեմ նորանց. պատճառն որ իմ բարկութիւնս յետ դարձաւ նորանցից. 5։ Ու էլ յոյս ունիմ որ էն մթութիւնն որ դու գտար՝ էս խոստմունքը հաւատով դէպի քեզ քաշելով՝ սը Հոգուցն է բերում. ինչպէս որ ես կարծումեմ թէ հենց էն մեղաց ճանաչելն էլ՝ որ քեզ վախով և խոնարհութենով լցրուց երբոր մտածեցիր քո մեղանչօղ լինելը՝ և այ դատաստանն որ վրՀ՝ ուել է մեղաւորներին դէմ՝ էլի էն Հոգուց զօրութենից է։ Պատճառն որ նա է որ աշխարհքին յանդիմանումէ մեղաց համար և արդարութեան համար (Յովհ. ԺԶ. 8—10։) Բայց պէտք է որ ես ասեմ քեզ էս բանըս՝ թէ էս ամէն իմացողութիւններն և սրտի շարժմունքի համար պիտի որ մարդ վախենայ. մինչև որ տեսնենք թէ ի՛նչ պտուղ կըբերեն սրտումն և կեանքումն։ ԻնչուորՀ՝ թէ և սրանք հենց ժամանակ կըլինի որ

այ հոգւոյ զօրութիւնքին են բղխում՝ և շատ ընդունելի են, երբ որ խիստ միաբանված են այ խօսքին հետ՝ ինչպէս որ քո հիմիկվան վիճակդ է։ բայց հենց ժամանակ էլ կըլինի որ մեր հոգւոյ թշնամին էս երևելի մտածմունքներըս էնպէս է ձևացնում՝ որ խաբէ մեզ։ Եւ անհնար է ասել թէ քանի՛ շուտով օգնական է լինում նորան մեր բնական խառնուածքն և բնութիւնն։

Աշ։ Աղաչումեմ տէ՛ր՝ շիտակն ասա՛ ինձ թէ ի՞նչ ես մտածում իմ որպիսութեանս համար։

Քահ։ Աստուծոյ շնորհայն երկու յատուկ նշաններ կան՝ որ նորանց իսկի կարող չէ ստոյնայն ձևացնել՝ և նորանք են. ա-ա-ջ՝ սուրբ սիրտ՝ որ միշտ և ամէն ժամանակ ատումէ մեղքն՝ և յէ-ա-ոյ սուրբ կեանք՝ որ այ ամէն պատուիրանքներըն պահումէ և կատարում։ Ուրեմն ասացի՛ր սրանց և քո կեանքովդ և վարքովդ յոյց տուր՝ թէ քո սրտի մտածմունքներն և բերմունքներն սուրբ և մաքուր են։ Այս տարակուսանք չեմ ունենալ թէ դու փրկութեան ճանապարհումն ես հաստատված։

Աշ։ Որչափ որ իմ սիրտը գիտում եմ՝ չեմ կամենում որ Աստուծոյն բարկացնեմ իմ յօժար կամքովս, թէ և կարելի լինէր ինձ ամէն աշխարքըս ստանալ։ Նորանք որ երևումն թէ թէ նորա ծառաներն են, սիրումեմ նորանց,

և պատրաստ եմ որ երեսիս և ծնկներիս վերայ գնամ նորանց բարի անելոյ և ծառայելոյ, կամ ուրիշներըն էլ նորանց նման անելոյ համար։ Սիրումեմ որ նորա խօսքըն լսեմ, դէպի նա աղօթեմ, սուրբ և հոգևոր բաներից խօսիմ, և կարծումեմ թէ յօժարութենով կըմեռնէի՝ թէ որ Աստուծոյ կամքն լինէր։

Բահ։ Շատ լաւ՝ դորանք բարի նշաններ են։ Բայց էդ՝ քո սիրոյ առաջին ջերմեռանդութիւնըն է, և ոչ թէ միշտ էդպէս կըմնայ քեզանում։ Ինչուոր էդպէս էր խրայէլացւոց համար կարմիր ծովըն անցկենալէն ետև, և գաղատացւոց համար և եփեսացւոց եկեղեցւոյ համար։ Բայց սրանք ամէնն էլ ցրտացան յետոյ, և նրա համար Աստուած շատ նախատինք տուաւ նոցա։

Ալի։ Տէր՝ յոյս ունիմ որ դու ինձանից էլ շատ լաւ պիտումես էն որ ինաս է տալիս ինձ։ և էնտուր համար աղաչումեմ՝ ցոյց տուր ինձ թէ ի՞նչ պիտի անեմ։

Բահ։ Ամէնք արա որ քո կոչումըն և ընտրութիւնըն հաստատես և յայտնես նորանով որ թէ քեզ համար և թէ՝ այլոց համար արդարութեան պտուղ բերես բարի քաղաքավարութենով։

Իմ առաջին խրատն էս է։ գնա խոնարհութենով քո ՅՀ հետ։ Թող միշտ ամօթով ծածկէ

քեզ քո անցկացած մեղաւոր և յիմար կենաց յիշատակին։ Յիշի՛ր քո կենաց շատ ծանրացը-նող գնացքին՝ որ մինչև հիմիկ փչացրիր Աստ-ծոյ հեռանալովն. թէև էն կենացդ ամէն ժա-մանակումն նա միշտ և հանապազ իրան ողորմու-թիւնն քեզ վերայ էր կիտում՝ և նորանց վե-րայ էլ որ քոյդ են. կերակուր և շոր. առող-ջութիւն և զօրութիւն տալով, և էլ էս ողոր-մութիւններըս քեզ վերայ պահեց, հենց էն ժա-մանակն էլ որ դու մոռացար էն ձեռքն որ էդ ամէնը քեզ տուաւ։ Նա քեզ պահպանեց քո ամէն մեղաց մէջ՝ որ նորանցով դու նորան բար-կացնումիր. և վերջումն քո աչքը բաց արաւ որ քո կորուստն տեսնես՝ և քեզ զարթնացրուց որ նորանցից փախչես. և հիմիկ էլ իրան մեծ շնորհքովն բարի յոյս տուաւ քեզ յաւիտենա-կան կեանքն ստանալոյ համար։ Ուրեմն էս-պէս կշռի՛ր էն որ Աստուած արաւ՝ նորա հետ որ դու նորան արժան էլար, և սորանով խո-նարհութիւն սովորի՛ր։ Թող քո աչքդ մտիկ տայ քո էն մնացած մեղայ վերայ էլ որ դեռ մնացել են քեզանում, և թող քո մեղանչական բարքը՝ քո ունայն խորհուրդներդ, քո ծուլու-թիւնդ և էն ամէն պակասութիւններն որ քո պարտաւորութիւնները լցնելոյ կողմանէն երևումն՝ սովորցնեն քեզ խոնարհ լինել և վախե-նալ։ Այսպէս քեզանից վախենալով ինչպէս մի անօգնական երեխայ՝ վերև նայիր դէպի ուծ որ միշտ անխափան զօրանաս՝ յոյս ունելով Յեսու Քրիստոսի

ձեռոքն օգնութիւն ընդունել նեղութեան ժամանակուն։

Իմ երկրորդ խրատն է՝ Քո խղճմտանքդ ամէն անիրաւութենից ազատ պահիր։ Թէ որ մեր զրկեցիր. մի ամաչեր խոստովան լինել էն (մեղքըն), և քո ամէն կարողութեան չափովն վճարի՛ր էն զրկանքըն, որ էն անիծված ապրանքն չըկարչի քեզ։ Արթուն կաց որ ոչ հոգին չի-տրտմացնես անսուրբ վարքով. որ չըլինի թէ բարկացնես նորան որ քեզ երեսից քցէ. Այս պատճառիս համար նայիր արթնութենով քո սրտիդ վերայ և կտրիր նորա առաջին շարժիլը դէպի մեղքն, և բաց աչքով դէմ կաց էն փորձութիւնների առաջին որ դրսևանց են, և քո աչքըդ միշտ հաստատիր էն մեղաց վերայ որ նորանցով առաջ շուտով յաղթվեցար։ Եւ թէ որ մին ժամանակ մեղքն քեզ վերայ զօրանայ. մի թողուր որ քո միտքդ մոռանայ նորան, և մի թողցներ նորան քո ծոցումդ, բայց շուտով դէպի Աստուած փախիր, ամօթըն յանձդ սա, աւետարանի խոստմունքներըն առա՛ջ բեր՝ որ դարձ եկած մեղաւորներին են խոստացված. նայիր Յի Քի վերայ ինչպէս քո ամենեին բաւական պատարագ և միջնորդ Հօր առաջին, և իսկի մին ժամանակ մի դաղարիր աղօթքով Աստուծոյ երեսըն աղաչելուցն, մինչև որ մինել խաղաղութիւն շնորհէ քո տրտմած հոգւոյն, և էլ աւելի մեծ վախով լցնէ քո սիրտըդ որ չի-տրտմացնես նորան։

Ինչպէս որ ես յոյս ունիմ՝ դու հիմիկ տընկ-
ված ես Աստուծոյ այգումն. ուրեմն պտուղ
բեր։ Քո սրտի մէջն դիր Աստուծոյ սէրն որ
դէպի մեղաւորներն է Յի Քրիստոս։ Մանա-
ւանդ միտդ բեր՝ թէ Աստուած ի՞նչքան ողոր-
մութիւն արաւ քեզ՝ որ քեզ խաւարիցն դէպի
իրան զարմանալի լոյսն կանչեց։ Յիշիր թէ ինչ-
պէս վերընկած էիր թմբրութեան քնի մէջն,
մեղքով լցված և կորցնող ծուլութենումն. եր-
բոր Աստուած զարթնացրուց քեզ. որ քո կո-
րուստն տեսնես՝ և նորանից փախչես։ Միտք
արա թէ քանի՞ ողորմելի պիտի լինէր քո վի-
ճակդ յաւիտեան՝ թէ որ Աստուած թողել էր
քեզ քո կամայդ հետևիլ։ Միտք արա թէ քա-
նի՞ մարդիկ դեռ հիմիկ էլ էն կորցնող ճանա-
պարհումն են վազում՝ որ նորանում դու էլ վազե-
ցիր։ Եւ թող զարթնացնէ քեզ Աստուծոյ
առանձին սիրոյ յայտնութիւնն որ քեզ վերայ է
որ նորա սիրոյ փոխան վճարես։ Սիրիր նորան,
ինչու որ առաջ նա սիրեց քեզ։ Եւ էն սէրն
որ դէպի քո երկնաւոր հայրն ունես՝ թող մանէ
քո խորհուրդներիդ՝ խօսքերիդ և գործքերիդ
մէջն։ Միշտ և անդադար քաղցրութենով Աճա-
նիլ մտածիր։ Բարձրացրու քո սիրտդ դէպի
նա՝ որ ծածուկին տեսնումէ, և սիրտն և խոր-
հուրդներդն քննումէ։ Մին առանձին հաղոր-
դութիւն և միաւորութիւն խնդրիր ունել քո
հոգւոյ հօրն հետ, և սրա համար ջանք արա որ
խորհուրդներդ յետ դարձնես աշխարհքի բա-

ներիցն, և քո միտքըդ բարձրացրու երկրից երկինքըն դէպի էն բաներն որ չեն տեսնվում։ բայց մէնակ հաւատքի աչքով։ Այս էսպէս հաւատով վարիր քո կեանքըդ որ նորանով առաջնորդված լինիս ինչպէս հոգւոյ աչքով, և բարձրացած նորանով դէպի երկնային միտքն՝ սիրես Աստուծոյն՝ և երանելի լինիս նորանով։

Քո առաջին ոչինչ խօսակցութեան տեղակ՝ սրանից ետև թող քո լեզուն Աստուծոյ փառքին համար խօսի՝ նորա անունը փառաւորելով՝ գոհանալով և շնորհակալ լինելով քո մարդասէր և բարերար Աճանից՝ ամէնին պատմելով էն՝ որ նա արաւ քո հոգւոյ համար։ ցոյց տալով մեղաւորներին իրանց կորուստըն որ պիտի գայ, և սիրտ տալով նորանց՝ որ Աճանից վախումն։ որ ժիր և կտրիճ լինեն նորա ծառայութեան մէջ։

Եւ կենցաղավարութիւնդ թող էնպէս լինի, ինչպէս որ աւետարանին վայելում։ Դու կանչվեցար որ հաւատքի բարի կռիւըն կռվիս։ տես՝ չըլինի թէ թուլանաս կամ ձանձրանաս բարիք գործելուցն։ Ցոյց տուր թէ կենդանի էլար Աստուծոյ համար՝ քո անձըդ նորա ծառայութեանն ընծայելով՝ և նորանում ջերմեռանդութիւն յայտնելով։ Դու էլ մին բան արա նորա համար՝ որ էդքան բանըդ արել է քեզ համար։ Ամէն մարդկանց սիրի՛ր, ինչուրբ Աստու-

ծոյ ձեռաց ստեղծվածներն են. բարի արա ամէ-
նին քո կարողութեան չափովն։ Պատճառն որ՝
ժամանակն և կարողութիւնն և էլ ուրիշ շը-
նորհքներն նրահամար տրվվան քեզ՝ որ շատաց-
նես և լաւ շահես։ Գործածիր նորանց սիրոյ
և զթածութեան գործերով։ Բայց արա ամէն
մարդոյ համար քո սիրտըդ՝ և հենց քո թըշնա-
միների համար էլ. որ նորանց համար աղօթք
անես և թողութիւն տաս նորանց. և առ հա-
սարակ պատրաստ կաց որ բարեսիրտ էլլիր
ամէնին հետ որ քո ջրոս կողմովդ են։ Քո ան-
ձըդ ցածութեան, սիրոյ և համբերութեան
օրինակ դիր քո ընտանիների առաջին։ Ցոյց
տուր խնամքըդ որ ունիս նորանց հոգիների և
մարմինների համար՝ ջերմեռանդութենով միշտ
տան միջև աղօթքըն կատարելով՝ և Աստուծոյ
բանըն նորանց հետ կարդալով։ Ցոյց տուր քո
ընտանիներին և քո ճանաչներին՝ թէ նոր սիրտ
ունիս՝ նոր կեանք վարելով, և ջանք արա որ
ամէնևին Աստուծոյ կամքին և խօսքին միաբան
լինիս։ Արթուն և աչքաբաց էլլիր քո ամէն
գործերումդ։ Վճարիր ամէնին իրանց պարտքըն՝
որին որ հարկը (ՀԱՐԿՔ) հարկըն՝ որին որ մաքսը
(ՄԱՔՍ-ՏՈՒՀՔ) մաքսըն, և էսպէս էլ քո ամէն

օրինաւոր պարտքըն, և իսկի մեկն մի զրկեր, ոչ թագաւորըն և ոչ քո հետ հարկ քաշողն, նոր-բանց էլ որ զբրկումն իսկի մի յօժարացներ և սիրտ մի տար որ էն անեն։

Եւ էլ մանաւորաբար սէր ցոյց տուր Քրիստոսի համար քո հաւատքի ընտանիներին. այսինքն ճշմարիտ հաւատացեալներին։ Պատճառն որ՝ ամէն մարդիք Աստուծոյ պատկերին պէս ստեղծվեցան առաջուց, և էս պատկերս մանաւորապէս դորանցում է մնել նորոգված, և նրա համար մին առանձին կերպով Քրիստոսի ժողովուրդ են։

Ինչու որ Քրիստոսի արիւնովն լուացվեցան իրանց մեղքից, և նորա հոգւովն սրբվեցան։ Եւ որ աւելի ժիր և ջերմեռանդ լինիս էս գործումն, և սիրոյ համար ջանք անելումն, նայիր շատ անդամ հաւատքի աչքովն դէպի փառաւոր վարձքն որ քո առաջիդ կայ՝ դէպի յաւիտենական փառքի մեծութիւնն որ պիտի տրվվի էն օրումն երբոր Քս հատուցումն կըտայ ողորմութեան և սիրոյ գործքերին որ նորա անունին համար արած են՝ էնպէս, ինչպէս թէ հենց յատուկ իրան համար էին արած։

Ուրեմն էս խորհրդոյս մխիթարված՝ և էս յուսովս ժրացած, ջանք արա որ ամէս դիտութեանով և սրբութեանով, հաւատքով և սիրով, Աստուծոյ վախով և ցածութեանով, և ամէն

քրիստոնէական շնորհքներով։ Զանք արա որ յառաջացնես Աստուծոյ փառքն, մարդկանց երանութիւնն, և էլ քո անձնուէր էնպիսի միտքն և կամքն որ նորանցով ընդունելի լինես հանիլ սրբոց բաժնին լուսի միջումն։ Եւ էս սրբութեան գործս քեզանում յառաջացընելոց համար՝ յոյս ունեցիր Աստուծոյ շնորհացն՝ սրտի մեռք գործածելով էն ամէնն որ նորանցով կարելի է շնորհք ստանալ. ինչպէս որ է աղօթք անելն, եկեղեցումն և տանումն Աստուծոյ բանն լսելն և կարդալն, և նորա ամէն պատուիրանքներն բոլոր սրտով կատարելն։ Եթէ էսպէս վարես կենաքդ, ապա և Քրիստոսումն հաստատ տնկված՝ և ամէն հոգևոր երանութեանով լցված մարդ կըլինես։

ԼՂՇ։ Տէր՝ շնորհակալ եմ քեզանից. ինչուոր տեսնումեմ թէ էն գործն որ իմ առաջիս է՝ շատ մեծ է. բայց յոյս ունիմ որ Աստուծոյ օգնականութենովն մինչև խսպառ համբերեմ։

ՔՍՀ։ Պէտք է որ դու շատ նեղութիւնների և շատ հակառակութիւնների համար պատրաստ լինես. պատճառն որ աբքայութեան ճանապարհն խաչի ճանապարհ է, և շատ նեղութիւնների միջով պիտի անցկենաս։ Աշխարհքն և մարմինն և սատանայն զօրեղ թշնամիներ են, և խիստ աստիճի միաբանված են իրար հետ։ Քո բընութեան տկարութիւնն միշտ փորձանքների մէջ կընկնի՝ կրթուլանայ և կախորժէ յետ քաշվիլ.

նրա համար որ հենց քո սիրտդ իրան մեղաւոր ցանկութիւններովն քեզ միշտ կըչարչարէ և կը-նեղացնէ, և մարդիք էլ՝ երբոր կըտեսնեն թէ էն լայն Ճանապարհիցն հեռանումես որ ամէնին դէպի կորուստն է տանում՝ ամէնքնել քեզ վե-րայ վերկըկենան, և չէ թէ մէնակ անհոգներն և ամբարիշտներն քեզ ծաղր կանեն կամ նա-խատինք կըտան, բայց էն քրիստոնեայքն էլ՝ որ դրսևանց բարի են երևում՝ քեզ հակառակ կը-լինին։ Ինչուոր շուտով կասեն իրանց սրտերու-մըն էն որ հին փարիսեցիքն ասումէին՝ թէ դու մեր հասարակ Ճանապարհըն թողլ անելով՝ մեղ ամէնիս դատապարտումես։ Վերջն՝ սատանայն զարմանալի խորամանկութենով՝ մարմինըն և աշ-խարհքըն իրան կոմքին պէս շարժումէ և կամ հակառակութենով և կամ կեղծաւոր քաղցրու-թենով ջանք է անում որ Ճշմարիտ հաւատաց-եալներըն կորցնէ, և շատ ժամանակ ինքն էլ չար խորհուրդներ է ցանում սրտերի մէջ՝ որ հա-ւատքի զօրութիւնըն քանդէ, և մեղաց իշխա-նութիւնըն մինել հաստատէ։ Բայց դու մի վա-խենար՝ ինչուոր Աստուած ամենիցն բարձր է։ Քրիստոս միշտ կենդանի է՝ բարեխօս լինիլ մեղ համար, և ամէն դժուարութեանց մէջ փրկել նորանց՝ որ նորանով Աստուծոյ մօտն են գալիս, Սուրբ հրեշտակներն պահապանի պէս կըպահեն քեզ. և ամէն Ճշմարիտ Աճապարներն կըլինին քեզ սիրելի եղբարներ և պատրաստական բարե-կամներ։ Ուրեմն նորանք որ քեզ հետ են՝ շատ են քան նորանք որ քեզ հակառակ են։

Դուռ ինքն մի լինիր քո անձին թշնամի և ապա իսկի մին բան կարող չէ վնաս տալ քեզ։ Բայց մի լինիր ամբարտաւան մտքով՝ բայց վախիր։ ինչու որ։ Երանելի է էն մարդն որ վախենում միշտ։ (սաղմ։ ԺԲ։ 14։)

[illegible]

87440